

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Żytomierz, gubernia wołyńska, Cesarstwo Rosyjskie; obecnie Ukraina

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Towarzystwa Badaczy Wołynia = Muzeum Wołyńskie, następnie Centralne Muzeum Wołyńskie (Музей Общества исследователей Волыни = Волинський музей, następnie Волинський Центральний Музей)

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum towarzystwa naukowego

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum towarzystwa naukowego o zasięgu zasadniczo gubernialnym i wieloetnicznym składzie osobowym (Rosjanie, Ukraińcy i Polacy). Placówka o zróżnicowanych zbiorach obejmujących zarówno artefakty (dzieła sztuki, wyroby rzemieślnicze i fabryczne, dokumenty itp.), jak i ekofakty

Daty działalności / zakres czasowy:

1901 – 1925 (potem zmiany nazwy). Istnieje do dziś

Dostępność

Ogólnodostępne

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Patrymonialna i mnemotechniczna

Rodzaj pamięci

Lokalna: Wołyń; narodowa: rosyjska, ukraińska i polska

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny: zabytki archeologiczne, numizmaty, broń, sprzęty / obszar kultury: rękopisy / obszar etnografii: sztuka ludowa / obszar natury: obiekty geologiczne, okazy paleontologiczne, zoologiczne i florystyczne

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Kontynuator, aczkolwiek niebezpośredni - Muzeum Krajoznawcze w Żytomierzu (Житомирський В І. 20 XX в. Краєзнавчий музей). Волин. науково-дослідний музей	Od początku w budynku Biblioteki Publicznej w oficynie siedziby gubernatora, następnie w na ul. Puszkina 32 Od 1911 r. budynek na ul. Chlebowej

DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	10014 Житомир, майдан Замковий 1 Tel. (0412) 47-49-20 kraymuz_zt@ukr.net	X
GODZINY OTWARCIA	Z powodu remontu nieczynne	
DYREKTORZY	А. Грузьска	Jakow W. Jarockij od powstania do 1905 r.; od 1907 r. Sergiej A. Brzozowski
ZARZĄDCA	X	Towarzystwo Badaczy Wołynia do 31 XII 1913 r. Następnie instytucja samodzielna
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	Przystosowany	Najpierw sale, potem budynek przystosowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Od 1900 do 1911 r. Muzeum Towarzystwa Badaczy Wołynia = Muzeum Wołyńskie.
W 1911 r. placówka otrzymała nazwę Centralne Muzeum Wołyńskie

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Według par. 1 statutu z 1902 r. (powtórnego w 1908 r.): „Rozprzestrzenianie badań Wołynia, zaznajamianie z krajem, jego przeszłością, warunkami życia, potrzebami i in., nie tylko w granicach obecnej guberni, lecz również starej wołyńskiej ziemi i dawnego księstwa wołyńskiego.

W par. 1 statutu Wołyńskiego Muzeum Centralnego z 1913 r.[?] zapisano: „Muzeum ma na celu przyczyniać się do wielostronnego zbadania naturalnych bogactw Wołynia i badania go [Wołynia] w zakresach historycznym, etnograficznym i ekonomicznym, a także pogłównego zaznajamiania szerokich warstw miejscowej ludności z naturalnymi bogactwami i historycznymi osobliwościami kraju”.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Wołyń, nie tylko w granicach guberni, lecz również historycznych

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Towarzystwo Badaczy Wołynia założone 2 XII 1900 r. Zlikwidowane w 1920 r.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

J. W. Jarockij (1840–1915), nauczyciel, historyk i archeolog;

S. A. Brzozowski (1878–1933), nauczyciel, fizyk, meteorolog, twórca stacji meteorologicznej w Żytomierzu;

P. A. Tutkowski (1858–1930), geograf, geolog, paleontolog, członek Akademii Nauk Ukrainy i Białorusi.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Zob. rubryka: „Założyciele”

Szczegółowa historia instytucji

Istnieje bogata archiwalna i drukowana dokumentacja dziejów instytucji. Już w 1896 r. z inicjatywą powołania do życia Towarzystwa Badaczy Wołynia, mającego między innymi prowadzić działalność kolekcjonerską wystąpił ukraiński folklorysta, inspektor szkół ludowych, N. I. Korobko (1872–1922). Ostatecznie Towarzystwo zostało założone 2 XII 1900 r. W swoim statucie opublikowanym w 1902 r. miało m.in. prowadzenie muzeum połączzonego z laboratorium. Muzeum miało składać się z oddziałów: przyrodniczo-historycznego, etnograficznego, ekonomicznego i historycznego. Z protokołu zebrania członków Towarzystwa z 15 II 1901 r. wynika, że muzeum utworzył J. W. Jarocki, a mieściło się ono wówczas w budynku Biblioteki Publicznej. W tym samym czasie baron I. M. de Szoduar ofiarował 50 rubli na witryny muzealne. 15 III 1909 r. muzeum został otwarty dla publiczności. Wprowadzono opłatę za zwiedzanie. Wynosiła Wyraźnie widać, że placówka cieszyła się niejakim uznaniem. Do końca 1909 r. odwiedziło je 249 dorosłych i 719 uczniów, zaś w roku następnym 87 dorosłych i 435 uczniów oraz goście specjaliści, w tym prof. Peretc z Uniwersytetu w Kijowie z grupą studentów. W późniejszym czasie napływ gości był nawet większy (ok. 300 osób miesięcznie).

W 1911 r., czyli w momencie jego przeniesienie do nowego budynku, tzw. „Domu Pracy”, baron Iwan M. de Szoduar przekazał Towarzystwu (na ręce P. A. Tutkowskiego) 1000 rubli w celu zakupu kolekcji mineralogicznej i paleontologicznej. Zachował się zresztą spis nabytych rzeczy. W tym samym roku wydatki na muzeum wyniosły: przeniesienie do „Domu Pracy” – 33,90 rubli; założenie instalacji elektrycznej – 50,73 rubla; oświetlenie muzeum – 17,37 rubla; ogrzewanie – 56 rubli; utrzymanie budynku: podatki, ubezpieczenie – 137,54 rubli; wydatki na meble, oszklenie szaf i witryn, inne – 620,30 rubli; utrzymywanie i rozwój kolekcji (strona techniczna) – 209,51 rubli; nabywanie obiektów do kolekcji – 387,70 rubli; utrzymywanie pomocnika kustosa – 240 rubli; opłacanie służby muzealnej – 137 rubli; wydatki kancelaryjne muzeum – 61,67 rubla; kraty do okien (część) – 110 rubli; tablica pamiątkowa – 35 rubli. Łącznie na potrzeby muzeum Towarzystwo wyasygnowało w 1911 r. 2096,81 rubli.

Według zatwierdzonego 8 IV 1913 r. statutu władzami Centralnego Muzeum Wołyńskiego był Komitet Zarządzający oraz komisja rewizyjna. Komitet składał się z 7 osób, z których jedną desygnował miejscowy oddział Głównego Zarządu Rolniczego, 1 Duma Miejska, 2 gubernialne ziemstwo, 3 Towarzystwo Badaczy Wołynia. Środki na działalność miały pochodzić z subsydiów od Dumy Miejskiej i ziemstwa gubernialnego, a także z darowizn członków Towarzystwa i innych osób.

Dn. 1 I 1914 r. muzeum stało się jednostką samodzielną, niezależną od Towarzystwa Badaczy Wołynia, co było planowane i dyskutowane już pod koniec 1910 r. W tym czasie w muzeum (według danych ze sprawozdania za 1913 r.) pracowało łącznie 7 osób, prowadzących inwentarze, katalog kartkowy zbiorów i porządkujących je (R. A. Bilenko, S. W. Siedlecka, M. N. Kopaczewska, R. I. Szejnberg, S. W. Bielski, P. A. Tutkowski, S. A. Brzozowski. Podział organizacyjny instytucji był następujący: Oddz. I. Przyrodniczo-historyczny, dzielący się na pododdziały geologiczny, petrograficzny, mineralogiczny, gleboznawczy, klimatologiczny, paleontologiczny,

botaniczny i zoologiczny; Oddz. II. Etnologiczny z pododdziałami zajmującymi się antropologią, etnografią, etnologią, statystyką, prawem zwyczajowym, medycyną ludową, ludowymi opowieściami, dialektologią i in; III Oddz. Ekonomiczny; Oddz. IV. Historyczny, z pododdziałami: historia polityczna i społeczna, archiwistyka, archeografia, archeologia, paleografia, numizmatyka i heraldyka. Oprócz tego istniał wówczas oddział fotograficzny zajmujący się działalnością dokumentacyjną.

Od 2 poł. 1917 do końca 1918 r. placówka praktycznie nie funkcjonowała. Następnie wznowiła swoją działalność w nowych warunkach politycznych.

Centralne Muzeum Wołyńskie w 1925 r. przekształcono w Wołyńskie Naukowo-Badawcze Muzeum. Jego spadkobiercą jest istniejące obecnie Żytomierskie Muzeum Krajoznawcze.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Muzeum startowało w dość komfortowej sytuacji. Odziedziczyło całkiem spore zbiory muzeum mieszczącego się przy Rosyjskiej Publicznej Bibliotece w Żytomierzu [zob. odpowiedni formularz]. Liczone miały łącznie różnorodnych 2117 przedmiotów. W następnych latach następował systematyczny wzrost kolekcji. W latach 1902–1911 w posiadaniu placówki znalazło się 2839 numerów obiektów, w tym 1116 zoologicznych, 545 numizmatów, 475 etnograficznych, 435 mineralogicznych, 372 paleontologiczne. Dokładne dane liczbowe z podziałem obiektów na kategorie zamieszczone zostały w sprawozdaniach Towarzystwa za 1909 i 1910 r. Według stanu z 1 I 1913 r. w muzeum było 5976 numerów obiektów, z kolei na 1 I 1914 r. już 8292. W tym w inwentarzu nr 1 odnotowano 7510 numerów, zaś w inwentarzu nr 2 782 numery. Wiadomo na przykład, że w kolekcji znajdowało się ok. 1000 pisanek. Przyrost był więc poważny (2316 przedmiotów w 1913 r.). Wówczas to różne przedmioty ofiarowało 66 osób i instytucji.

W muzeum prowadzone były nie tylko inwentarze zbiorów, lecz również katalog kartkowy obiektów i inwentarz mebli oraz wyposażenia. Pierwszy z wymienionych odnotowany jest już w 1909 r. Wówczas też zaczęto sporządzać katalog kartkowy zbiorów, lecz nie doprowadzono go do końca.

Już poza interesującym nas okresem, w 1919 r. do zbiorów dołączono kolekcję żytomierskiego muzeum eparchialnego.

Zbiory zachowały się w dużej mierze w Żytomierskim Muzeum Krajoznawczym.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Brak

Strategia pozyskiwania zbiorów

Dary, przekazy, zakupy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Iwan Maksymilianowicz de Szoduar – środki finansowe

P. A. Tułkowski - własna kolekcja, m.in. minerałów

Przykładowo 66 osób i instytucji w 1913 r.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Zasadniczo to nie muzeum, lecz Towarzystwo Badaczy Wołynia organizowało liczne ekspedycje naukowe

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Zob. rubrykę: „Szczegółowa historia instytucji”

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

W pomieszczeniach muzeum

Wystawy czasowe

Brak szczegółowych danych

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Brak danych

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Brak danych. Raczej działalność wydawniczą brało na siebie Towarzystwo Badaczy Wołynia jako instytucja przez długi czas prowadząca muzeum.

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Imperatorskie Towarzystwo Archeologiczne

Instytucje i osoby prywatne z guberni wołyńskiej i spoza niej

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Głównie gubernia wołyńska, ale też goście z zewnątrz

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Od 15 III 1909 do końca tego roku odwiedziło muzeum 249 dorosłych i 719 uczniów.

W 1910 r.

Później, ok. 300 osób miesięcznie.

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Фотинский О., Очерк истории учреждения Общества исследователей Волыни, [w:] Труды Общества исследователей Волыни, т. 1. Житомир 1902, s. 1–18.
- Гаврилюк С., *Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підлашшя (XIX – початок XX ст.)*, Луцьк 2008.
- Костриця М. Ю., *Товариство Дослідників Волині: історія, діяльність, постатті*, Житомир 2001, s. 29–30, 33, 64–65.
- Крайко К.А., Коли було засновано житомирський краєзнавчий музей, „Український історичний журнал” 1979, nr 2 (215), s. 128.
- Ланчук Н.В., *130 років Житомирському обласному краєзнавчому музею (1865—1995)*, [w:] Матеріали та тези наукової конференції до 130-річчя Житомирського краєзнавчого музею, Житомир 1995, s. 10–14.
- Ланчук Н.В., Піскова Е.М., *Музей Товариства дослідників Волині (Волинський центральний музей) у Житомирі*, [w:] *Музеї України XIX – початку XX століть*. К., 2005, s. 245.
- Общество исследователей Волыни, [w:] Известия Императорской Археологической Коммиссии. Прибавление к выпуску 42-му (Хроника и библиография, т. 20, С.-Петербург 1911, s. 48–49.
- Общество исследователей Волыни, [w:] Известия Императорской Археологической Коммиссии. Прибавление к выпуску 48-му (Хроника и библиография, т. 23, С.-Петербург 1913, s. 19–20.
- Отчёт о деятельности Общества исследователей Волыни за 1909 год, [w:] // Труды Общества исследователей Волыни, т. VI, Житомир 1911, s. I–XVI.
- Отчёт о деятельности Общества исследователей Волыни за 1910 год [b.m.w i b.d.w].
- Отчёт о деятельности Общества исследователей Волыни за 1911 год, Житомир 1914.
- Отчёт о деятельности Общества исследователей Волыни за 1911 год, [w:] Труды Общества исследователей Волыни, т. VII, Житомир 1915, s. I–XXXII.
- Отчёт о деятельности Общества исследователей Волыни и Волынского центрального музея за 1913 год, Житомир 1915.
- [Піскова Е.М.](#), *Музей Товариства Дослідників Волині*, [w:] *Енциклопедія історії України*, т. 7: Мі-О, Київ 2010, s. 113–114.

- Протокол заседаний Совета Общества, [w:] Труды Общества исследователей Волыни, т. 1, Житомир 1902, s. 41–43.

- Тарабукін О.О., Волинський центральний музей — регіональний осередок вивчення археологічної спадщини Сх. Волині (1900-1924), [w:] Історія археології: дослідники та наукові центри, Київ 2012, s. 287–294.

- Труды Общества исследователей Волыни, т. I, Житомир 1902; т. VII, Житомир 1915

- Устав Общества Исследователей Волыни, Житомир 1908.

- Устав Волинського Центрального Музея, [b.m.w., b.d.w., ale zapewne Żytomierz po 8 IV 1913 r.]

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Житомирський обласний державний архів, ф. 136, оп. 1, спр. 28: informacje o darze barona I. M. de Szoduara dla Towarzystwa w celu zakupu kolekcji mineralogicznej i paleontologicznej oraz księzek służących badaniu tej tematyki;

Житомирський обласний краєзнавчий музей: różne materiały, rzadkie druki, obiekty ze zbiorów muzeów, archiwalia

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Zarówno materiały ikonograficzne, jak i obiekty w Żytomierskim Okręgowym Muzeum Krajoznawczym.

Ciekawe cytaty

Brak

UWAGI:

Brak

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

Żytomierz, II 2019

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	